

אלטלינה שמה נטוב

שפירסמתי בעולם הזה, בדרך כלל מאמרי על אנשיהשנה. (השבוע גילה לי שאת מאמרי על מנחם בגין כ" 1977 שלח לקאני צלר הלמוט שמידט, שהשיב לו שלמד ממנו הרבה על האיש.) שאלתי על חברינו לכיתה. רבים מהם ניספו, מן הסתם, במל"ח חמת-העולם. הכיתה שלנו הגיעה לסיום באמצע מלחמת-העולם, אנשיה הפכו קצינים, ותחלת-חייהם היתה קצרה ביותר. רודולף אוגשטיין היה קצין ביחידה של תותחי נ"מ בחזית הרוסית. דיברנו גם על השאלה המטרדית: מי ידע? כמה ידעו? הערכתו: כחזית ובקירבת החזית לא ידעו כלום. בעורף ידעו יותר. האנשים שעסקו בכך ידעו את הכל.

המתנן של הכיתה, כומר קתולי שקראנו לו "הר הסה", היה אנטינאצי. הוא הגן עלי ואמר לי לא-אחת דיבריי-עידוד בחשאי. אוגשטיין סיפר לי כי למחרת ליל-הברדולח אמר המתנן לכיתה: "היום נלך ישר הביתה. לא נישאר ברחוב. ישר הביתה. לא נתף מהמה ברחוב." היה זה הכי הרבה שמתנן גרמני יכול היה להגיד לכיתה שלו, מבלי לעבור ישר למתנהריכו.

דיברנו על הרומה והשונה. לא אמרתי לו את ההבדל העיקרי בין שני יתונונו.

גרמניה היא מדינה גדולה. אחרי שכל ההערכות של דר שפינגל התאמתו, וכל עמדותיו התקבלו עליידי חלק גדול מן הציבור, פורח השבועון, והוא עשיר בקורת.

ישראל היא מדינה קטנה, ומאוד לא-מפוגנת. אחרי שכל ההערכות רכות של העולם הזה התאמתו, ועמדותינו מתחילות להתקבל עליידי חלק גדול של הציבור, נשאר העולם הזה עני, שנוא ומוחזר רם עליידי המימסד.

מה הם חושבים לעצמם!

בניוירוק הייתי אצל מנכ"ל של חברה חשובה, איש הרגיל לעשות עיסקות של עשרות מיליונים. באתי אליו בעניינים מיקצועיים. ידעתי שהוא יהודי, אך זה לא היה חשוב לענייני.

אחרי שבמרנו את העניינים שבגללם באתי, רצייתי לעשות קצת "סמול טוק", למען הננימוס.

מה דעתך על הוויכוח בישראל סביב החוק. מיהו יהודי? שאלתי לתומי.

האיש שישב מולי השתנה בן-רגע. איש-העסקים האמריקאי המפוכח, המתון, שהיה שקוע בעיסקי המיליונים, התלהט. הוא חדל מלהסתכל בשעון.

הסתבר שהוא נולד במישפחה אורתודוקסית. בשנות העשרה שלו פנה עורף לרת והפך אתאיסט. אחרי שהקים מישפחה החליט לחזור לדת, כדי שתהיה מיסגרת מסורתית לילדיו. הוא הצטרף לסקהילה פרוטסטנטית.

הוא גם פעיל בעניינים ציבוריים יהודיים, בעיקר בניהו נוד השמחה, גוף יהודי-אמריקאי האמור להילחם באנטישמיות. שם, הוא אומר, הוא מצביע לא פעם יחד עם האורתודוקסים.

אבל עכשיו הוא זעם. הכעס פרץ מל מילה. "מה הם חושבים לעצמם", אמר על מנהיגי ישראל, "שהם הפכו אותנו ליהודים ממדרגה שניה, שהם הפכו את הרבנים שלנו לרבנים ממדרגה שניה, ושאנחנו נמשיך לתרום להם מיליונים? שישכחו מזה! אני לא סובל הכתבות כל חיי התגרות להכתבות! אני מוכן להתווכח עם האורתודוקסים, אבל אם הם ינסו להכתוב לי, אני אשיב מיל-חמה שעה!"

הוא התלהט יותר ויותר. לא הפתעתי מהרבנים שאמר, אלא מן ההתרגשות העצומה, שאינה אויפניית לאיש כלל. כשהכתיב בכך אמר: "אתם, הישראלים, פשוט אינכם מבינים עד כמה שזה מסעיר אותנו. זה לא עניין לשעה. זה עניין מהותי! זה נוגע ליסוד חיינו. לא נעבור על זה בשתיקה. אם יש לך עיתון, תגיד את זה לכולם שם!"

לסרבנים, הירדו!

יש לי מכר בגרמניה, מפיקטלוויזיה, הנע על כיסאגלגלים. רגליו משותקות מלידה, והוא זקוק לעזרה בכל רגע. כך הכרתי את מרקוס, צעיר גרמני. הוא דוחף למכרי את כיסא-הגלגלים, עוזר למכרי לעלות במדרגות ולרדת (הוא פשוט מרים אותו בדיוותיו). הוא משרת אותו בכל שעות הדיממה, עוזר לו גם בעיסוקיו, מטלפן בשבילו, נוהג לעיתים במכוניתו, ועוזר ועוד.

תמתי על הקשר בין השניים, עד שהסתבר לי שמרקוס הוא איש השרות האלטרנטיבי.

עליפי החוקה הגרמנית, אין לגייס לצבא אדם המתנגד לכך מטעמי-מצפון. אך איש כזה חייב עליפי החוקה בשרות אלטרנטיבי, באותו האורך. (למעשה משרתים אנשי השרות האלטרנטיבי יותר — 18 חודשים לעומת 15 חודשים בצבא. הממשלה טוענת שכך הם מוכיחים את טיב טעמיהם המצפוניים.)

מרקוס, צעיר אידיאליסטי, הצטרף לשרות האלטרנטיבי. הוא הוצב בצלב האדום. מכרי עשה הסכם עם הצלב האדום. ועל פיו הוטל על מרקוס תפקיד זה.

עכשיו יש למרקוס בעיות בגב, והתפקיד הזה קשה לו מדי. יתכן שיצינו אותו בבית-אבות או בבית-חולים.

בארץ יש לנו מחסור משועב כאחים ובאחיות בבתי-החולים, בבתי-האבות, בעשרות תפקידים חברתיים אחרים. חסרים מטפלים בוקנים, בנכים, במוכיגורל אחרים. אולי זהו הפיתרון?

קץ גני העדר

זהו. כל גני-העדר נגמיע לקיצו.

כמשך שלושה חודשים עליתי במדרגות, שלוש-ארבע פעמים ביום, לקומה השמינית. זה היה תענוג אמיתי, בייחוד כשהעליתי את הפרודוקטים שקנינו בסופרמרקט.

קיוויתי שחברת נחושותן, שהחליפה את המעליות בכניין, לא תסיים את העבודה לעולם. טעיתי.

ציים, חגיגות בית-ספר לכבוד אירועים נאציים, איומים של חב ריס-ליכיתה. הויכוחות שלו הם הרבה יותר פריטים. כנער גרמני קאתולי לא היה מודע כל-כך למאורעות שאיימו על חיי מיש פתחי.

הוא זוכר את העוגות שאפתה אמי, שהשאירו עליו רושם עמוק. הוא שמח לשמוע שאמי חיה, בגיל 94, ועדיין אופה עוגות.

הוא גם זוכר כי הילד שישב לידו נעלם ביום בהיר אחד, מבלי להגיד מילה. נמוג ונעלם. ואכן, אחרי חצי שנה בכיתה זו ברחנו מגרמניה. מישהו הלשין על אבי, והסתלקנו בחשאי. זה היה בחורש שבו מלאו לרודי 10 שנים.

(רודולף, לא רודי. הסכמנו מראש שאני אקרא לו בשידור כשם רודולף, והוא יקרא לי אורי. כששכחתי וקראתי לו רודי, הוא התנקה וקרא לי הלמוט.)

כשבאתי ארצה, בן 10 וחודשיים, מחקתי את כל הפרק הגרמני של חיי מיוכרונ. התחלתי בחיים חדשים, ארצישראלים. כל השאר נשכח. אבל כעבור 20 שנה, כשגילגלתי שיחה עם כתב של השבועון דה שפינגל שביקר בירית, הוא סיפר לי שהעורך שלו, רודולף אוגשטיין, גדל בהאנבור, שהוא קאתולי ושהוא בן גילי. מכיוון שאותה גימנסיה היתה בעלת נטייה קאתולית חזקה, ביקש ממנו לכתוב את העורך שלו למד שם. וכך גילינו מחדש כי למדנו באותה הכיתה.

זה היה מוזר. כי בינתיים היינו שנינו חיילים במילחמות שונות, והקמנו שנינו שבועני-חדשות.

למרות המצב הפוליטי השונה לגמרי של גרמניה וישראל, היה דימיון מפתיע בין עמדות שני השבועונים. שנינו היינו אנטי-מימ סדיים קיצוניים. שנינו דגלנו בשלום (הוא עם גרמניה המיורחית והגוש הסובייטי, אני עם הפלסטינים והערבים ככלל). שנינו לחמנו על זכויות-האדם במדינותינו. שנינו היינו באותה עת מעורבים במילחמות חמורות עם הממשלות שלנו.

דר שפינגל נכנס לסיכום המור עם קונראד אדנואר, "הוקן" של גרמניה, ועם פראנץ-יוזף שטראוס, שריהטחון. שטראוס אסר את אוגשטיין בעוון בגידה (אוגשטיין טוהר לחלוטין). באותה השעה היינו אנו שקועים בסכסוך חריף עם דויד בן-גוריון, "הוקן" של ישראל, ועם הביטחוניסטים, שלו, משה דיין ושימעון פרס. במישרדנו התפוצצו כמה פצצות, ועלי נערכו כמה התנפלויות. לכסף נבחרתי לכנסת, וכעבור זמן נבחר אוגשטיין לבונדס-טאג הגרמני. (אני שירתתי 10 שנים והתפטרתי, הוא התפטר כבר אחרי כמה חודשים.)

אפשר להמשיך בהקבלה מוזרה זו. היא מרחיקה לכת הרבה יותר. כאשר נפגשנו בשבוע עשיר והחלפנו כמשך שעה-שעתיים בניחותא רשמים ודיעות על כל מיני נושאים ואישים, מצאנו שאין בינינו שום הבדלים בהערכת בעיות ואנשים, החל באריאל שרון ובאפרים קישון וכלה ברונלד רגן ובמיכאל גורבאצ'וב. זה היה ממש מרשים.

יש ירידים שאינם זקוקים לפגישות תכופות כדי לקיים את ירידותם. את רודולף אוגשטיין אני פוגש אחת לכל כמה שנים. אחרי דקה-דקותיים, מתחדש הקשר בינינו כאילו נפגשנו באחרונה לפני יומיים.

ערב מילחמת ששת-הימים שלח לי מיכר ושאל אם באמת צפויה לישראל סכנה כה נוראה. השבתי בחיוב (כך האמנתי אז) וזה השתקף בקו העיתון שלו. מדי פעם פירסם דר שפינגל מאמרים

מכל האנשים החיים כיום, מלבד אמי ואחותי, האיש המכיר אותי הכי הרבה זמן הוא רודולף אוגשטיין. ישבנו במשך חצי שנה, זה לצד זה, על אותו ספסל-הלימודים, באותה הכיתה, באותו בית-הספר, כשהיינו שינו בני 9.

זהו מוזר מכמה בחינות. כליכך מוזר שאילו המציא זאת סופר, היו אומרים עליו שהוא מגניב.

נכנסנו ביחד לכיתה הראשונה של הגימנסיה. זה היה כמה שבועות אחרי שארולף היטלר הגיע לשליטון. אחד הילדים בא ביסוף-הפתיחה בליוויית אביו שלבש את המדים החומים של פלד-גות-הספר. את רודולף אוגשטיין הושיבו ליד ילד זה. אבל מכיוון שרודולף הקטן בא מבית קאתולי שמרני, הוא סירב לשבת ליד ילד נאצי. המתנן לא ידע מה ליד הילד היהודי היחיד בכל בית-הספר. רודולף לא ידע מה זה יהודי, וזה לא עשה עליו רושם.

מאז עברו הרבה מים בנהרות היין והירדן, וצוות-טלוויזיה גרמני החליט האפגיש את שנינו ולצלם את הפגישה. הלכתי לבקר את אוגשטיין במישרון, בקומה ה-14 של בניין-הזכויות של שבוענו בהאמבורג. כל הקירות היו מזכוכית, ומן החדר נשקף נוף נהדר של העיר הצפונית היפה. פתי-ישלג ריחפו באוויר. מולנו הודקו ראשיהם של כמה מיגדלי-כנסיות. כשרצה אוגשטיין לר-אות מה השעה, העיף מבט באחד מהם.

מה זוכר אוגשטיין עליו זיכרונותיו מאותה שנה שונים לגמרי מזיכרונותי שלי. הויכוחות שלי הם כולם פוליטיים: שירים נאי

הלמוט ורודי אחרי כמה שנים

אלטלינה היתה אוניה קטנה, שהביאה ארצה נשק ואנשים לאצ"ל. רודי בן-גוריון ירה בה בתחילת הקדוש". כמה אנשים נהרגו. האוניה עלתה באש. מנחם בגין עלה על סיפונה ונרחה למים בעת הירי. רב שילנסקי היה עליה, ועוד כמה עשרות אנשי אצ"ל.

כשנים שלאחר מכן, כאשר נמקה תנועת-החרות באופוזיציה חסרת-תוחלת, הלכו והתמעטו האנשים שהתגאו ככואם באוניה זו. היא הצטמקה למימרים של רוגית.

אך כשחרות הגיעה לשליטון, הכל השתנה. מימרי האוניה התרחבו במהירות מסחררת. היא הפכה לנושאת-מטוסים ממש. אלפים טענו שהיו על סיפונה.

זהו דרכה של כל תנועה פוליטית אנטי-מימסדית, כשרעויותיה מתקבלות והיא מצליחה. בתחלה יש בה רק כמה בעלי-חזון, מושמעים ונרדפים, הנחשבים למשועים, למתימוניים או לבוגדים. כשרעויותיה עושות נפשות, מצטרפים אנשים רציונליים, בעלי-עקרונות, שהשתכנעו. אחר-כך באים האנשים הפיקחים, המריחים את ההצלחה המתקרבת. לבסוף מצטרפים המוני הקארייריסטים והסתגלנים, ואלה מגלים שהם בכלל היו כל הזמן בעד הרעיון, שהם סבלו בחשאי, שהם היו החלוצים האמיתיים.

זהו דרכו של עולם, וזהו מחיר ההצלחה.

עכשיו זה מתחיל לקרות לרעיון ההידברות עם אש"ף והשלום הישראלי-פלסטיני. בכרו הימים שבהם היה זה רעיון של כמה בוגרים ומטורפים כמונו. אחרי מאבק עיקש של שנים, מתחיל הרעיון לקרום עור וגידים. אנשים רציוניים רבים כבר אימצו אותו לעצמם. רבים-רבים מאנשי היגיון בצמרת-המדינה, אלופים ואי-ליימקס, משיעיים אותו בשויות פרוטסטיות.

השבוע פורסם ש-54 אחוזים של הציבור דוגלים עכשיו בהי-דברות עם אש"ף. ריח ההצלחה עומד באוויר. עכשיו בא תורם של השועלים, של מחפשי-ההודמנויות, אלה שקיללו אותנו ורדפו אותנו אך אתמול. עכשיו הם כולם בעד, והם מטרעמים בקול-י-קולות על מי שאינו מוכן עדיין לקבל רעיון שפוי ופטריוטי זה. תבוא עליהם הברכה. אני שמח לראות אותם. הם מוכיחים בעצם נוכחותם כי הרעיון החיוני הזה עומד להתקבל.

פרחים על הקברים

אילו הייתי עכשיו בעמאן, הייתי הולך להניח זר-פרחים על קיברו של עיצאם אל-סרטאוי, אויבי, אחי. ועל קיברו הסמוך של סעיר המאמץ ירדני.

כל מה שאמר יאסר ערפאת בשבועות האחרונים נאמר עליידי סרטאוי לפני 12 שנים, ועליידי מלאמי לפני 14 שנים. עם שניהם

ליכתי שעות ללא-ספור כדי לטכס עצה כיצד לשכנע את ערפאת וחבריו, ראשי האירגון, לעלות על דרך זו.

הם ידעו כי ערפאת חושב כמוהם. אבל ערפאת נהג בוהי-רות, התקדם באיטיות משגעת, בויגזאנים, שני צעדים קדימה וצעד אחד אחורה.

חמאמי נרצה. סרטאוי נרצה. שניהם לא הספיקו לראות כיצד גישתם מתקבלת, ררישותיהם נענות, נבואותיהם מתקיימות.

ברוך דוק עכשיו זהו ההבדל בין הנביא ובין המנהיג, בין החד

לוח ההולך לפני המחנה למנהיג המוביל את המחנה. חמאמי וסרטאוי ידעו מה נכון. הם היו פטריוטים פלסטיניים גדולים, אנשים בהיררימב, שהצביעו על הדרך הנכונה. הם דרשו לרוח קדימה.

ערפאת הוא מנהיג. היה עליו לשמור על אחדות התנועה, לשכנע את המוני עמו בצידקת הדרך, ליצור את הנאמים הפרי-ליטיים אשר יאפשרו לעם שלם לעלות על דרך זו. היתה לו אחריות אחרת, ועל כן גם שיקולים אחרים. ההבדל התבטא בקצב. אני מרבה בימים האחרונים לחשוב על סרטאוי וחמאמי. אילו היו חיים, היינו עכשיו מרימים כוסיות.

החבר שלי לספסל

מכל האנשים החיים כיום, מלבד אמי ואחותי, האיש המכיר אותי הכי הרבה זמן הוא רודולף אוגשטיין. ישבנו במשך חצי שנה, זה לצד זה, על אותו ספסל-הלימודים, באותה הכיתה, באותו בית-הספר, כשהיינו שינו בני 9.

זהו מוזר מכמה בחינות. כליכך מוזר שאילו המציא זאת סופר, היו אומרים עליו שהוא מגניב.

נכנסנו ביחד לכיתה הראשונה של הגימנסיה. זה היה כמה שבועות אחרי שארולף היטלר הגיע לשליטון. אחד הילדים בא ביסוף-הפתיחה בליוויית אביו שלבש את המדים החומים של פלד-גות-הספר. את רודולף אוגשטיין הושיבו ליד ילד זה. אבל מכיוון שרודולף הקטן בא מבית קאתולי שמרני, הוא סירב לשבת ליד ילד נאצי. המתנן לא ידע מה ליד הילד היהודי היחיד בכל בית-הספר. רודולף לא ידע מה זה יהודי, וזה לא עשה עליו רושם.

מאז עברו הרבה מים בנהרות היין והירדן, וצוות-טלוויזיה גרמני החליט האפגיש את שנינו ולצלם את הפגישה. הלכתי לבקר את אוגשטיין במישרון, בקומה ה-14 של בניין-הזכויות של שבוענו בהאמבורג. כל הקירות היו מזכוכית, ומן החדר נשקף נוף נהדר של העיר הצפונית היפה. פתי-ישלג ריחפו באוויר. מולנו הודקו ראשיהם של כמה מיגדלי-כנסיות. כשרצה אוגשטיין לר-אות מה השעה, העיף מבט באחד מהם.

מה זוכר אוגשטיין עליו זיכרונותיו מאותה שנה שונים לגמרי מזיכרונותי שלי. הויכוחות שלי הם כולם פוליטיים: שירים נאי